

Kunnan- ja kaupunginhallituksille
Kuntien keskusvaalilautakunnille

Vuoden 2019 eduskuntavaalit ja europarlamenttivaalit

Eduskuntavaalit toimitetaan sunnuntaina 14.4.2019. Ennakoäänestys toimitetaan kotimaassa 3. - 9.4.2019.

Europarlamenttivaalit toimitetaan sunnuntaina 26.5.2019. Ennakoäänestys toimitetaan kotimaassa 15. - 21.5.2019.

Vaaleissa sovelletaan vaalilakia (714/1998) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Tässä yleiskirjeessä selostetaan kuntien vaaliviranomaisille kuuluvia tehtäviä eduskuntavaaleissa ja europarlamenttivaaleissa.

Kunnanhallituksen on hyvissä ajoin ennen vaaleja päätettävä kotimaan yleisistä ennakoäänestyspaikoista ja vaalipäivän äänestyspaikoista sekä asetettava äänestysalueiden vaalilautakunnat ja laitoksessa toimitettavaa ennakoäänestystä varten yksi tai useampi vaalitoimikunta.

Vaalien ulkomainonta suositellaan aloitettavaksi viikkoa ennen ennakoennakoäänestyksen alkamista eli eduskuntavaaleissa 27.3.2019 ja europarlamenttivaaleissa 8.5.2019.

Ennakoäänestys- ja muita vaalijärjestelyjä on laajemmin käsitelty kunnanhallituksille lähetetyssä oikeusministeriön kirjeessä 1.10.2018. Kunnanhallituksen tuli toimittaa kirje edelleen kunnan keskusvaalilautakunnalle. Kirjeessä on myös tiedotettu vaalien määräajoista. Lisäksi oikeusministeriön sivuilla www.vaalit.fi on lisätietoa vaaleista.

Lisätietoja:

Palvelusähköposti:
hallintolakimiehet@kuntaliitto.fi

Saija Haapalehto, puh. (09) 771 2308
Kai Ketelimäki, (09) 771 2088
Annaliisa Lehtinen, (09) 771 2074
Riitta Myllymäki, (09) 771 2463

Kuntien vaaliviranomaiset

Kunnan keskusvaalilautakunta

Keskeisin vaaliviranomainen eduskuntavaaleissa ja europarlamenttivaaleissa on vaalipiirilautakunta. Vaalien monista käytännön järjestelyistä vastaa kuitenkin kunnan keskusvaalilautakunta, joka on valittu valtuuston toimikaudeksi (vaalilain 13 - 14 §). Keskusvaalilautakunnan keskeisimmät tehtävät eduskunta- ja europarlamenttivaaleissa ovat vaalien valmistavista toimenpiteistä huolehtiminen, ennakoäänestysasiakirjojen tarkastaminen sekä ns. pienten äänestysalueiden alustava äänten laskenta.

Puolueen tai valitsijayhdistyksen vaaliasiamies ei saa olla vaalipiirilautakunnan eikä kunnan keskusvaalilautakunnan jäsenenä tai varajäsenenä (vaalilain 120 ja 170 §). Vaaliasiamieheksi nimetyn tulee siksi pyytää eroa.

Keskusvaalilautakunta määrää vaalitoimitsijat yleiseen ennakoäänestyspaikkaan ja kotiäänestykseen (vaalilain 17 §).

Keskusvaalilautakunnan on huolehdittava, että kaikissa kunnanhallituksen päätöksellä yleisiksi ennakoäänestyspaikoiksi määrätyissä paikoissa on ennakoäänestystä varten asianmukainen ennakoäänestystila ja tarvittava kalusto. Keskusvaalilautakunnan on tiedotettava kunnan alueella olevista kotimaan yleisistä ennakoäänestyspaikoista ja äänestysajoista niissä sillä tavoin kuin kunnan ilmoitukset saatetaan tiedoksi (ks. kuntalain 108 §).

Kunnanhallitus asettaa vaalilautakunnat ja vaalitoimikunnat

Kunnanhallituksen on hyvissä ajoin ennen vaaleja asetettava kutakin äänestysaluetta varten vaalilautakunta sekä laitoksessa toimitettavaa ennakoäänestystä varten yksi tai useampi *vaalitoimikunta (vaalilain 15 §)*. Vaalilautakuntien ja vaalitoimikuntien puheenjohtajien ja varapuheenjohtajien nimet ja yhteystiedot on ilmoitettava kunnan keskusvaalilautakunnalle.

Vaalilautakuntaan kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja kolme muuta jäsentä sekä tarpeellinen määrä varajäseniä, kuitenkin vähintään kolme. Vaalitoimikuntaan kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja yksi muu jäsen sekä tarpeellinen määrä varajäseniä, kuitenkin vähintään kolme. Vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan varajäsenet on asetettava siihen järjestykseen, jossa he tulevat jäsenten sijaan. Vaalilautakunta ja vaalitoimikunta ovat päätösvaltaisia kolmijäsenisinä.

Sekä vaalilautakunnan että vaalitoimikunnan jäsenten, että niiden varajäsenten tulee mahdollisuuksien mukaan edustaa asianomaisessa vaalipiirissä edellisissä eduskuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita puoluekisteriin merkittyjä puolueita. Vaalilautakuntien ja vaalitoimikuntien poliittista edustavuutta tarkastellaan erikseen jäsenten ja varajäsenten kohdalla. Näin tehdään myös tasa-arvolain soveltamisessa. Sekä varsinaisissa jäsenissä että varajäsenissä on siis oltava naisia ja miehiä kumpiakin vähintään 40 %.

KHO:2017:118: Vaalilain 15 §:n 2 momentti edellyttää eduskuntavaalien yhteydessä sitä, että asetettavaan vaalilautakuntaan ei voida valita useampaa samaa puoluetta edustavaa varsinaista jäsentä, jos samalla jokin kyseisessä vaalipiirissä edellisissä eduskuntavaaleissa ehdokkaita asettanut ja vaalilautakuntaan edustajaehdokkaan nimennyt puolue jäisi vaille edustusta vaalilautakunnan varsinaisissa jäsenissä. Vastaava vaatimus koski vaalilautakunnan varajäsenten valintaa. Korkein hallinto-oikeus katsoi lisäksi, että jos asetettavia vaalilautakuntia on useita, on pyrittävä siihen, että kukin edellisissä eduskuntavaaleissa ehdokkaita asettanut puolue saa edustajansa ainakin johonkin asetettavista vaalilautakunnista.

Oikeusministeriö toteaa kirjeessään 1.10.2018, että eduskuntavaalien ehdokasasettelu vahvistetaan 14.3.2019, minkä jälkeen europarlamenttivaalien vaalilautakuntien kelpoisuuteen voidaan soveltaa vuoden 2019 eduskuntavaaleja. Jos europarlamenttivaalien vaalilautakunnat asetetaan ennen eduskuntavaaleja, ei estettä liene sille, että vaalilautakunnat asetetaan samalla kertaa sekä eduskuntavaaleihin että europarlamenttivaaleihin.

Vaalikelpoisuus vaalilautakuntaan ja vaalitoimikuntaan

Vaalikelpoisuus vaalilautakuntaan ja vaalitoimikuntaan määräytyy sen mukaan kuin kuntalaissa säädetään vaalikelpoisuudesta lautakuntaan ja toimikuntaan. Kuntalain vaalikelpoisuussäännöksiä selostetaan Kuntaliiton yleiskirjeessä 11/2017, 24.4.2017. <https://www.kuntaliitto.fi/yleiskirjeet/2017/kunnanhallituksen-lautakuntien-ja-muiden-toimielinten-valinnat>.

Lisäksi vaalikelpoisuuden rajoituksista säädetään vaalilaissa. Saman henkilön valitsemiselle vaalilautakuntaan ja vaalitoimikuntaan ei ole estettä, koska tehtäviä ei hoideta samanaikaisesti.

Eduskuntavaalien ehdokas ei voi olla eduskuntavaaleissa vaalilautakunnan jäsenenä eikä varajäsenenä. Vastaavasti europarlamenttivaalien ehdokas ei voi olla europarlamenttivaaleissa vaalilautakunnan jäsenenä eikä varajäsenenä.

Eduskuntavaalien ehdokas tai hänen puolisonsa, lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa ei voi olla eduskuntavaaleissa vaalitoimikunnan jäsenenä eikä varajäsenenä. Puolisoilla tarkoitetaan aviopuolisoita sekä avioliitonomaisissa olosuhteissa ja rekisteröidyssä parisuhteessa eläviä henkilöitä. Vastaava rajoitus koskee europarlamenttivaalien ehdokasta sekä hänen puolisoaan, lastaan, sisarustaan tai vanhempansa europarlamenttivaalien vaalitoimikunnassa.

Keskusvaalilautakunta määrää vaalitoimitsijat

Vaalitoimitsijat huolehtivat ennakkoäänestyksestä yleisissä ennakkoäänestyspaikoissa sekä kotiaänestyksistä (vaalilain 17 §). Yleisessä ennakkoäänestyspaikassa on oltava ainakin kaksi vaalitoimitsijaa.

Vaalitoimitsijana ei voi olla alle 18-vuotias eikä vajaavaltaiseksi julistettu. Eduskuntavaalien ehdokas tai hänen puolisonsa, lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa ei voi olla vaalitoimitsijana eduskuntavaaleissa. Puolisoilla tarkoitetaan aviopuolisoita sekä avioliitonomaisissa olosuhteissa ja rekisteröidyssä parisuhteessa eläviä henkilöitä. Vastaava rajoitus olla europarlamenttivaalien vaalitoimitsijana koskee europarlamenttivaalien ehdokasta sekä hänen puolisoaan, lastaan, sisarustaan tai vanhempansa.

Esteellisyssäännöksiä ei sovelleta

Vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan jäseniin ja varajäseniin sekä vaalitoimitsijoihin ei sovelleta hallintolain esteellisyyttä koskevia säännöksiä (vaalilain 16 ja 17 §). Perusteluna on, että näiden vaaliviranomaisten tehtävät ja toiminta rinnastuvat tosiasialliseen hallintotoimintaan. Kaikkien vaaliviranomaisten toimintaa ohjaa kuitenkin vaalilain yleissäännös (9 a §), joka velvoittaa puolueettomaan toimintaan.

Ulkomainonta

Vaalien ulkomainonta suositellaan aloitettavaksi viikkoa ennen ennakkoäänestyksen alkamista eli eduskuntavaaleissa 27.3.2019 ja europarlamenttivaaleissa 8.5.2019.

Ulkomainospaikkoja valittaessa on otettava huomioon vaalilain säännökset, jotka edellyttävät, että vaalimainoksia ei sijoiteta ennakoäänestys- tai äänestyspaikalle tai niiden välittömään läheisyyteen siten, että niiden voitaisiin katsoa vaikuttavan äänestäjien valinnanvapauteen. Lähtökohdana voidaan pitää sitä, etteivät vaalimainokset näy vaalihuoneistoon taikka sen sisäänkäyntiin.

Mainonnan aloittamisen ajankohta sekä vaalien ulkomainonnasta kunnassa vastaavien henkilöiden nimet ja yhteystiedot on syytä saattaa vaaleihin osallistuvien puolueiden paikallisosastojen tietoon.

Vaalien ulkomainonnan periaatteita on käsitelty kuntavaaleja koskevassa Kuntaliiton yleiskirjeessä 12/2016, 19.10.2016, johon viitataan.

<https://www.kuntaliitto.fi/yleiskirjeet/2016/kuntavaalit-942017>.

SUOMEN KUNTALIITTO

Hanna Tainio
varatoimitusjohtaja

Riitta Myllymäki
johtava lakimies

Tiedoksi

Oikeusministeriö
Puolueiden kunnallissihteerit